

1918 Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti

Milli irsi yaşadan gün

Hər bir xalqın tarixində onun milli kimliyini, azadlıq ruhunu və dövlətçilik iradəsini əks etdirən xüsusi günlər mövcuddur. Azərbaycan xalqı üçün belə unudulmaz və şərəfli günlərdən biri 28 May - Müstəqillik Günüdür. 28 may 1918-ci ildə müsəlman Şərqində ilk parlamentli, demokratik respublika olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması təkcə milli tariximizin deyil, həm də ümumbəşəri siyasi irsin ən parlaq səhifələrindən biridir. Bu gün Azərbaycanın dövlətçilik yolunda atdığı ciddi və qətiyyətli addım azadlıq idealının gerçəkləşməsinin təcəssümüdür. Qısa, lakin zəngin fəaliyyəti ilə xalqın milli mənlilik şüurunu oyadan və gələcək müstəqil Azərbaycan Respublikasının hüquqi-siyasi əsaslarını qoyan Xalq Cümhuriyyəti müasir Azərbaycanın ilham və qürur mənbəyidir.

28 may 1918-ci ildə Azərbaycan xalqı öz tarixi taleyinə sahib çıxaraq, Şərqdə və müsəlman dünyasında ilk demokratik, hüquqi və dünyəvi parlament respublikasını - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini (AXC) yaratdı. Bununla da təkcə milli dövlətçilik deyil, həm də ümumbəşəri dəyərlərə söykənən bir idarəetmə forması müəyyənləşdirildi. AXC-nin qurulması xalqımızın müstəqillik əzminin, siyasi iradəsinin və demokratik düşüncə tərzinin bariz ifadəsi oldu.

28 may 1918-ci ildə qəbul edilən İstiqlal Bəyannaməsi ilə Azərbaycan özünün dövlət müstəqilliyini rəsmən elan etdi. Milli Şuranın imzaladığı bu sənəd xalqımızın azadlıq uğrunda çoxəsrlik mübarizəsinin nəticəsi olmaqla yanaşı, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə müstəqil subyekt kimi tanınmasına aparan yolun başlanğıcı oldu.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay mövcud olmasına baxmayaraq, qısa zaman ərzində böyük dövlətçilik təcrübəsi yaratdı. İlk parlamentin və hökumətin təşkili, dövlət atributlarının təsis olunması, qanunvericilik bazasının formalaşdırılması və mədəni-siyasi inkişaf üçün atılmış addımlar gələcək Azərbaycan Respublikasının demokratik inkişafı üçün əsaslı zəmin hazırladı. Müsəlman Şərqində ilk dəfə qadınlara seçki hüququnun verilməsi də AXC-nin nə qədər irəli düşüncəli olduğunun sübutudur.

AXC dövründə Azərbaycan vətəndaşlığı institutu təsis olundu, Milli Ordu formalaşdırıldı, dövlətin hüquqi əsasları yaradıldı. Eyni zamanda irqi, dini və sosial mənsubiyyətdən asılı olmayaaraq bütün vətəndaşlara bərabər hüquqlar tanındı. Bu, ölkə daxilində sosial ədalətin və vətəndaş həmrəyliyinə təmin olunması baxımından önəmli bir mərhələ idi. Azərbaycan bayrağı, rəngləri və hüquqi əsasları məhz bu dövrdə formalaşdı və müasir dövrümüzün dövlət atributlarının təməlini təşkil etdi.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (AXC) Avropa demokratiyasının dəyərlərini Şərq mədəniyyətinin zənginliyi ilə birləşdirərək, xalqın milli və siyasi şüurunun oyanmasında dönüş nöqtəsi oldu. Müstəqil, azad və demokratik respublika qurmaq məqsədini qarşıya qoyan AXC Azərbaycan xalqının öz müqəddəratını təyin etməyə qadir olduğunu sübuta yetirdi. Milli mənlilik şüurunun bərpası, dövlətçilik düşüncəsinin gücləndirilməsi və vətəndaşlıq hissinin formalaşdırılması bu dövrün əsas ideoloji nəticələrindəndir.

Azərbaycan müstəqilliyini 18 oktyabr 1991-ci ildə yenidən bərpa edərkən bu prosesin hüquqi əsası kimi 28 may 1918-ci il tarixli İstiqlal Bəyannaməsinə istinad edildi. "Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında" Konstitusiyaya Aktı ilə müasir Azərbaycanın Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi olduğu rəsmən bəyan edildi. Bu, Azərbaycanın dövlətçilik tarixində milli davamlılığın təntənəsidir və ölkəmizin öz tarixi irsinə sədaqətinin sübutudur.

1990-cı illərin əvvəllərində müstəqilliyini yenidən qazanan Azərbaycan ciddi sınaqlarla üz-üzə qaldı. Xarici təhdidlər və daxili siyasi böhranlar fonunda dövlətin varlığı təhlükə altına düşdü. Məhz bu çətin məqamda xalqın tələbi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdan Ulu Öndər Heydər Əliyev öz qətiyyəti, siyasi uzaqgörənliyi və fədakarlığı ilə Azərbaycan dövlətçiliyini xilas etdi. Onun rəhbərliyi ilə ölkədə ictimai-siyasi sabitlik təmin olundu, dövlət institutları bərpa edildi, beynəlxalq münasibətlərdə Azərbaycanın mövqeyi gücləndirildi. Ulu Öndərin tarixi rolu bir daha göstərdi ki, müstəqilliyi əldə etmək qədər onu qorumaq və inkişaf etdirmək daha çətin, lakin əhəmiyyətli vəzifədir.

Azərbaycan tarixində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı yeni bir inkişaf mərhələsinin başlanğıcı oldu. So-

vet imperiyasının dağılması ilə meydana çıxan müəkkəb geosiyasi və daxili vəziyyət Azərbaycanı parçalanma təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu. Məhz bu həssas məqamda xalqın çağırışı ilə yenidən siyasi hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev qısa müddətdə ölkədə sabitlik yaratmağa, siyasi idarəetmədə yeni keyfiyyət mərhələsi formalaşdırmağa nail oldu. Kiçik və zəifləmiş bir ölkə Ulu Öndərin müdrik və uzaqgörən siyasəti nəticəsində global miqyasda tanınan, nüfuzlu və sabit bir dövlətə çevrildi. Azərbaycan öz geosiyasi mövqeyini gücləndirməklə yanaşı, regionda mühüm söz sahibi oldu.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət milli dövlətçilik düşüncəsinin bərpası və möhkəmlənməsi baxımından tarixi əhəmiyyətə malikdir. Onun siyasi ideologiyası azərbaycançılıq məfkurəsi üzərində qurulmuş və bu məfkurə ətrafında bütöv bir xalqın birliyi təmin olunmuşdur. Tarixi-mədəni yaddaşın dirçəldilməsi, milli kimliyin inkişafı, vətəndaş həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsi bu siyasətin əsas dayaq nöqtələri idi. Heydər Əliyevin dövlətçilik fəlsəfəsi Azərbaycan xalqında milli mənlilik şüurunun daha da gücləndirdi və müstəqil dövlət qurmaq arzularını real siyasi xəritəyə çevirdi.

17 noyabr 1990-cı ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyasında tarixi bir hadisə baş verdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı rəsmi dövlət bayrağı kimi təsdiq olundu. Bu addım ideoloji və siyasi baxımdan müstəsna əhəmiyyətə malik idi. Sovet İttifaqının hələ mövcud olduğu bir dövrdə milli bayrağın yenidən qaldırılması, Azərbaycanın azadlıq yolunda atdığı qətiyyətli bir addım kimi tarixə yazıldı. Bu hadisə gələcək müstəqilliyin hüquqi-siyasi əsaslarını formalaşdırdı və xalqın azadlıq istəyini gücləndirdi. Heydər Əliyevin bu cəsarətli qərarı onun xalqına, dövlətinə nə qədər bağlı və sədaqətli olduğunun bariz nümunəsi idi.

Bu əminlik yalnız siyasi iradənin deyil, eyni zamanda xalqın birliyi, milli kimliyə və dövlətçilik prinsiplərinə sadiqliyinin nəticəsidir. Bu gün üçrəngli bayrağımız azad Qarabağda, Şərqi Zəngəzurdə və bütöv Azərbaycanda əzəmətlə dalğalanırsa, bu həm də tarixə və şəhidlərin ruhuna olan ən böyük ehtiramdır.

Yaşasın güclü, müstəqil Azərbaycan!

Ulu Öndər Heydər Əliyevin sözlərində ifadə olunan tarixi yaddaş, milli ruh və siyasi uzaqgörənlik Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının xalqımızın uzun illərdən bəri yetişdirdiyi milli oyanışın, dirçəlişin və azadlıq uğrunda apardığı mübarizənin məntiqi nəticəsi olduğunu sübut edir.

Ulu Öndərin fikirləri ilə desək, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti nəinki hüquqi və siyasi cəhətdən müstəqil bir dövlət modeli idi, həm də Azərbaycanın müasir dövlətçiliyinin bünövrəsini təşkil etmiş, bu torpaqlarda azadlıq və suverenlik idealının əsasını qoymuşdur. Məhz bu tarixi mirasə söykənərək, bu gün Azərbaycan Respublikası özünü 1918-ci ildə yaranmış Xalq Cümhuriyyətinin varisi elan edir və bu əziz günü - 28 Mayı Müstəqillik Günü kimi qeyd edir.

Dövlətçilik tariximizdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə başlanan milli müstəqillik yolu bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə tamamilə yeni bir mərhələyə qədəm qoymuşdur. AXC-nin ideyalarının, onun demokratik ənənələrinin qorunaraq inkişaf etdirilməsi müasir Azərbaycan Respublikasının dövlətçilik fəlsəfəsinin əsasını təşkil edir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olan üçrəngli bayrağımız bu gün artıq işğaldan azad olunmuş torpaqlarda azadlıq və suverenliyin simvolu kimi dalğalanır. Bu, yalnız hərbi-siyasi qələbənin yox, həm də dövlətçilik əmanətinə sadiqliyin göstəricisidir.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sistemli islahatlar Azərbaycanın demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi mövqeyini möhkəmləndirmişdir. Siyasi sabitlik, sosial rifah və iqtisadi dinamik inkişaf ölkəmizin dayanıqlı gələcəyini təmin edən əsas amillərdəndir. Eyni zamanda vətəndaş cəmiyyəti institutlarının inkişafı, şəffaf idarəçilik və insan hüquqlarının qorunması müasir Azərbaycan dövlətinin əsas prioritetlərindəndir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlətçilik fəlsəfəsinə sadiqliyinin mühüm göstəricilərindən biri də 2007-ci ildə Bakının İstiqlaliyyət küçəsində ucaldılmış İstiqlal Bəyannaməsi abidəsidir. Bu tarixi sənədin rəmzi olaraq əbədiləşdirilməsi Prezident İlham Əliyevin milli yaddaşın formalaşdırılması istiqamətində həyata keçirdiyi ardıcıl siyasətin mühüm parçasıdır. Cümhuriyyətin 90 və 100 illik yubileylərinin dövlət səviyyəsində qeyd edilməsi də bu ardıcılığın davamıdır.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2018-ci ilin "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ili" elan edilməsi və bu münasibətlə "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi" yubiley medalının təsis olunması müasir Azərbaycanın öz tarixi ilə qürur duyduğunun və bu irsi yaşatmaq əzmində olduğunun sübutudur. Bu təşəbbüs cümhuriyyət ideyalarının gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından da mühüm addım olmuşdur.

2021-ci ildə qəbul olunmuş "Müstəqillik günü haqqında" qanunla 28 may Müstəqillik Günü, 18 oktyabr isə Müstəqilliyin Bərpası Günü kimi təsbit olunmuşdur. Bu hüquqi addım Azərbaycanın 1918-ci ildə elan olunmuş suverenliyinin varisliyinin rəsmi təsdiqidir. Dövlətimizin ərazi bütövlüyünün bərpası ilə yanaşı, bu tarixlərin qeyd olunması milli suverenliyimizin hüquqi əsaslarının daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Prezident İlham Əliyevin siyasi uzaqgörənliyi və qətiyyəti nəticəsində Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etmişdir. 2020-ci ilin Vətən müharibəsi və sonrakı proseslər bir daha sübut etdi ki, Azərbaycanın bütün strateji və diplomatik addımları milli maraqların təminatına yönəlmişdir.

Bütün bu tarixi mərhələlər və çağdaş nailiyyətlər bir daha sübut edir ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin idealları bu gün müstəqil Azərbaycan dövləti tərəfindən layiqincə yaşadırlar və inkişaf etdirilir. Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə desək: *"Müstəqil Azərbaycan, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir və onların niyyətlərini biz həyatda təmin eddik, həyata keçirdik. Əminəm ki, müstəqillik yolunda bizim inkişafımız davamlı olacaq, uğurlu olacaq və Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əbədi olacaq!"*